

๐ หนังสือ ขันวิมลธรรม ๒

ว.บ. ๑

ซึ่ง สมเด็จพระวันรัต (ขัม)

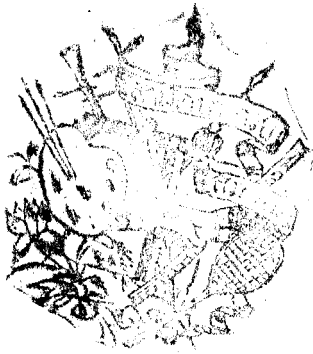
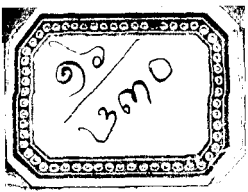
เรียบ เรียง ขึ้น ไว้ นี้ ก็ เป็น อุบาย เครื่อง
 รมณ์ จิตที่ พุ่ง ไป ใน อภัสสขรรณ เพราะ
 ฉนั้น จึง ได้ พิมพ์ ขึ้น ไว้ ๓๐๐๐ ฉบับ เพื่อ
 สำหรับ แจก ใน ศาล ศาล ทาน (ทอง คำ)
 ใน ปี ร.ศ. ๒๕๕๕ เมื่อ ท่าน พังทลาย นี้ ได้
 รับ ไป ได้ อำนวย ใจ ให้ เป็น ไป ใน
 กุศลธรรม เต็มๆ ก็ ชย ให้ ส่วน กศล จง กลับ
 มา ให้ ผล แก่ ท่าน (ทอง คำ) นี้ ด้วย เทอญ

ได้ ลง พิมพ์ ที่ โรง พิมพ์ สรรพ ชนง กิ
 ติบาล ถนน เจริญ กรุง

รัตนโกสินทร ศก ๑๒๕

Исчислени

Гуа

~~Handwritten scribble~~
น. ๒. ๕๑

๑ หนังสือ อธิษฐาน ขวามหา ให้เรียบ เรียง
 ร้อย ทรง ขึ้น โดย สมเด็จพระวรมัน (ทับ)
 วัดโสมนัส วิหาร สดุด ด้วย ขวามหา แห่ง ที่
 ตั้ง อาไศรย อยู่ ของ จึง อัน ยิ่ง ฤฯ ขวามหา
 แห่ง ที่ ตั้ง อาไศรย อยู่ ของ คุณ อัน ยิ่ง
 ข้าพเจ้า มี ความ สุข มาก แด แทน เป็น
 ประโยชน์ ดี ยิ่ง อยู่ ได้ คง ทน ง่าย ไร
 พิมพ์ ๆ ขึ้น ไว้ อธิษฐาน หนังสือ ๑๐๐๐
 ฉบับ ความดีจากพระรัตนตรัย ประโยชน์ สุข
 แก่ พุทธ ศาสนิกชน ผู้ ที่ จะ ได้ พบ อ่าน
 หนังสือ นี้ ลีบ ไป ภาะ

ท่าน ผู้ หญิง พวง พระยา นรานุกิจ มন্ত্রী
 (ปาน) สว่าง

·อธิฏฐานะธรรม

๑ สุกุมทิสฺส ขอ ความงาม ความดี จึง
มี แก่ สาธุชน ที่ ได้ รับ หนังสือ นี้ ไป ถ้า อ่าน
ตกตกรวดรอน เข้าใจ แล้ว จึง ประวิบัติ ตาม
ด้วย ที่ เกิด เนื้อ ความ ใน อธิฏฐานะธรรม
นั้น ว่า ธรรม อันใด เป็น ที่ ตั้ง อาไศรย อยู่
ของ จิตร อัน ยิ่ง ฤๅ ธรรม เป็น ที่ ตั้ง อา
ไศรย อยู่ ของ คุณ อัน ยิ่ง คือ มรรค ผล
นฤพาน ธรรม นั้น ชื่อ ว่า อธิฏฐานะธรรม
อธิฏฐานะธรรม นี้ มี อยู่ ๓ อย่าง คือ บัญญา
รู้ทั่ว ไป อย่าง หนึ่ง คือ สัจจ ของ จริง
อย่าง หนึ่ง คือ จาคะ ความ อด ละ เลี้ยว อย่าง
หนึ่ง คือ อุปะละมะ ความ เข้า ระงับ ตับ
กิลตศ เครื่อง เสร้า หมอง เลี้ยว อย่าง หนึ่ง
ขันธ์ เป็น อธิฏฐานะธรรม ๓ อย่าง ฉะนี้ ก็

ปัญญาที่ รู้ ทัว ไป นั้น คือ ปัญญา รู้ จัก
 อะกุศล และ กุศล และ รู้ ลักษณะ ตาม
 แล รู้ จัก ของ จริง สี่ อย่าง คือ จริง ทุกข์
 และ จริง เกิด ทุกข์ แล จริง ตั้ม ทุกข์ และ
 จริง ทาง ตั้ม ทุกข์ รู้ จัก อกุศล นั้น อย่าง
 ไว คือ กรรม อัน ไต ที่ สัตว์ ทำ ด้วย กาย
 วาจา ใจ ด้วย จิตร โภก จิตร โภธ จิตร หตง
 กรรม นั้น เปน อกุศล แห้ รู้ จัก กุศล นั้น
 อย่าง ไว คือ กรรม อัน ไต ที่ สัตว์ ทำ
 ด้วย ฉาย วาจา ใจ ด้วย จิตร ไม่ โภก ไม่
 โภธ ไม่ หตง กรรม นั้น เปน กุศล แห้
 กุศล นั้น ว่าโดย ประเภท มี สี่ อย่าง คือ กา
 มาจะจระะ กุศล หนึ่ง รุปา จะจระะ กุศล หนึ่ง
 อรุปา จะจระะ กุศล หนึ่ง โลกุตตระจะระ กุศล
 หนึ่ง กามา จะจระะ กุศล นั้น อย่าง ไว คือ

กุศล ที่ สัตว์ ทำ ด้วย กาย วาจา ใจ มี ทาน
 ศีล ภาวะนา เป็น ต้น แต่ ยัง ไม่ ถึง มะหะ
 ระตะระ ฌาน จัด เป็น กามา ว่าจะระ กุศล
 ทั้ง สิ้น ให้ ผล ไป เกิด ใน กามา ว่าจะระ
 สวรรค์ และ มนุษย์ โลกีย์ รูปา ว่าจะระ
 กุศล นั้น อย่างไร คือ ประถมะฌาน ทุหิยะ
 ฌาน ตติยะ ฌาน จตุตถะฌาน ปฐมะ
 ฌาน ฌาน สี่ ฤๅ ห้า นี้ เป็น รูปา ว่าจะระ
 กุศล ให้ ผล ไป เกิด ใน รูปา ว่าจะระ สวรรค์
 อรูปา ว่าจะระ กุศล นั้น อย่างไร คือ อากา
 สานัญญาชะตะนะ ฌาน อากิญจัญญายะตะนะ
 ฌาน วิญญา นัญญาชะตะนะ ฌาน เนวะ
 สัตถัญญา นาสัตถัญญา ชะตะนะ ฌาน อรูปฌาน
 สี่ นี้ เป็น อรูปา ว่าจะระ กุศล ให้ ผล ไป เกิด
 ใน อรูปา ว่าจะระ สวรรค์ โลกุตตระระ กุศล

นั้น อย่างไร คือ โสตา ปะฐิมรรค สักกะ
 ทาคา มิ มรรค อเนกาคา มิ มรรค อระหังคะ
 มรรค มรรค สี่ นี้ เป็น โลกุตตระระ กุศล ให้
 ผล ชำ่ม ชื่น จาก โลกีย์ พ้น จาก สิ่งสวาระทุกซ์
 ได้ ไม่ เกิด ไม่ แก่ ไม่ ตาย ก็ รู้จัก
 ลักษณะ ตาม นั้น อย่างไร ลักษณะ ตาม
 นั้น คือ อเนกาจะ ลักษณะ เครื่อง หมายถึง
 ว่า นาม รูป ไม่ เทียง เกิด ขึ้น แล้ว ตับ ไป
 แด่ ทุกขะ ลักษณะ เครื่อง หมายถึง ว่า นาม
 รูป เป็น ทุกซ์ ทน ขาก เพราะ ความ เกิด
 ตับ เบียด เบียด ฝอ อยู่ เป็น นิตก และ อเนกัตตะ
 ลักษณะ เครื่อง หมายถึง ว่า นาม รูป ไม่
 ใช้ ตัว ตน เพราะ ตัว ตน ไม่ มี ก็ จริง ทุกซ์ ๆ
 นั้น อย่างไร ทุกซ์ นั้น คือ ขาด ความ เกิด
 ปรากฏ ชื่น แห่ง ชันชะ อายะตะนะ ธาตุ นาม

รูป ชันณะ อายะทะณะ ธาตุ นาม รูป เกิด ขึ้น
 ปรากฏ แล้ว ทุกข์ ต่าง ๆ มี ชาติ ทุกข์ เป็น
 ต้น ก็ ย่อม ปรากฏ มี ขึ้น ถ้า ชันณะ อายะ
 ทะณะ ธาตุ นาม รูป ตับ หมด ไม่ มี แล้ว ทุกข์
 ทั้ง สิ้น มี ชาติ ทุกข์ เป็น ต้น ก็ ไม่ ปรากฏ
 มี เพราะ เหตุ นี้ จึง ว่า ชาติ ความ เกิด
 ปรากฏ ขึ้น แห่ง ชันณะ อายะทะณะ ธาตุ
 นามรูป นี้ เป็น ทุกข์ จริง จริง เหตุ เกิด
 ทุกข์ ๆ นั้น อย่าง ไฉน เหตุ เกิด ทุกข์ นั้น
 คือ กามะ ตัณหา รูปะ ตัณหา อรูปะ ตัณหา
 กามะ ตัณหา นั้น อย่าง ไฉน คือ ตัณหา ใน
 กามะคุณ คือ รูป เลี้ยง กถิน รัต ไฉนรู้ปะณะ
 เครื่อง สัมผัส ที่ จะ พึง ถูก ต้อง ด้วย กาย ถ้วน
 เป็น อารมณ์ อัน ลัดว่ ปราฐนา อยาก ได้
 ชอบ ใจ เป็น ที่ ตั้ง ความ กำหนด ยินดี

ของ สักดิ์ อัน นี้ เรียก ว่า กามะ ตัณหา
 เพราะ เป็น เหตุ ให้ ชาติ ทุกข์ เกิด ขึ้น ใน กามะ
 ภพ รูปะ ตัณหา นั้น อย่างไร คือ ตัณหา
 ใน รูป ฌาน สี่ ฤๅห้า มี ปฐม ฌาน เป็น
 ต้น อัน นี้ ชื่อ ว่า รูปะ ตัณหา เพราะ เป็น
 เหตุ ให้ ชาติ ทุกข์ เกิด ขึ้น ใน รูป ภพ อะ
 รูปะ ตัณหา นั้น อย่างไร คือ ตัณหา ใน อะ
 รูป ฌาน สี่ มี อากาสา นัญญาณะตระณะ ฌาน
 เป็น ต้น ตัณหา ใน อะรูป ฌาน สี่ นี้ ชื่อ
 ว่า อะรูปะ ตัณหา เพราะ เป็น เหตุ ให้ ชาติ
 ทุกข์ เกิด ขึ้น ใน อะรูป ภพ จริง ดับ ทุกข์ ๑
 นั้น อย่างไร ดับ ทุกข์ นั้น คือ ตัณหา ทั้ง
 สาม ดับ หมด โดย ไม่ เหลือ ทุกข์ ทั้ง สิ้น
 มี ชาติ ทุกข์ เป็น ต้น ใน ภพ ทั้ง สาม ก็
 ย่อม ดับ หมด สิ้น มิ ได้ ปราภฏ มิ ตัณหา

คับ หมต ไม่ เหลือ นี้ ทุกข์ ซึ่ง เป็น ผล คับ
 หมต จริง จริง ทาง คับ ทุกข์ ๆ นั้น อย่าง
 ไร ทาง คับ ทุกข์ นั้น คือ ทาง ที่ พร้อม
 ไป ด้วย องค์ อะวัชระ แปด ประการ องค์
 อะวัชระ แปด ประการ นั้น อย่าง ไร องค์ อะ
 วัชระ แปด ประการ นั้น คือ สัมมา ทิฏฐิ
 ความ รู้ เห็น ชอบ คือ สัมมา สัง กับปะ
 ความ ดำริห์ ตรึก ตรอง ชอบ คือ สัมมา
 วาจา เจรจา ชอบ คือ สัมมา กัมมันตะ การ
 งาน ชอบ คือ สัมมา อาชีวะ ธรรม เครื่อง
 เลี้ยง ชีวิต เป็น อยู่ ชอบ คือ สัมมา วายามะ
 เพียร พยายาม ชอบ คือ สัมมา สะติ ระทุก
 ชอบ คือ สัมมา สมาธิ จิตร ตั้ง มั่น ชอบ
 บัน จบ เป็น องค์ อะวัชระ แปด ประการ ฉะนั้น
 ๐ ก็ สัมมา ทิฏฐิ ความ รู้ เห็น ชอบ นั้น

คือ รู้ เห็น อย่างไร คือ รู้ เห็น ทุกข์ และ
 รู้ เห็น เหตุ เกิด ทุกข์ และ รู้ เห็น ตัษ ทุกข์
 และ รู้ เห็น ทาง ตัษ ทุกข์ ทุกข์ นั้น อย่างไร
 ทุกข์ นั้น คือ ชนฺธิ ห้ำ ร่า ง กาย จิตร ใจ
 ที่ เกิด ปรากฏ อยู่ นี้ เป็น ตัษ ทุกข์ เหลือ ทน
 เพราะ มัน เกิด ขึ้น แล้ว แก่ เจ็บ ตาย โวศ
 โภย อาพาธ บัวย ไข้ ความ ไสว ร่า ไร
 ทุกข์ โทมนัส อุปายาส ตัษ แค้น ต่าง ๆ ก็
 ปรากฏ มี ขึ้น เพราะ เหตุ นี้ ชนฺธิ ห้ำ ร่า ง
 กาย จิตร ใจ ที่ เกิด ขึ้น นี้ จึง เป็น ทุกข์
 เหลือ ทน จริง ควร กำหนด รู้ จัก มัน เสีย
 ด้วย บัญญา อัน ยิ่ง ว่า มัน เป็น ทุกข์ จริง ๆ
 จะ ได้ เบื่อหน่าย ใน ชนฺธิ ห้ำ ร่า ง กาย จิตร
 ใจ นี้ ยินดี ใน พระ นฤพาน ๖๖
 ๑ ก็ เหตุ เกิด ทุกข์ นั้น อะไร คือ ตัณหา

รักใคร่ หวง ถือ ไว้ว่า ของ เรา เรา เรา
 ทั่ว ว่า ตน ค้นหา นี้ เป็น เหตุ เกิด ทุกข์ จริง
 ควร ละ มัน เสีย ถ้า ละ มัน ไม่ได้ แล้ว ไม่
 พ้น ทุกข์ ได้เลย ก็ ตั้บ ทุกข์ นั้น อย่างไร
 คือ ค้นหา เป็น เหตุ เกิด ทุกข์ ตั้บ หมต ลึ้น
 ไม่ เหลือ จน ไม่ หวง ไม่ ถือ อะไร ไว้ ทุกข์
 คือ ร่าง กาย จิตร ใจ ซึ่ง เป็น ผล นั้น ก็ ตั้บ
 ไป หมต ไม่ เหลือ ด้วย ตั้บ ค้นหา ที่ เป็น
 เหตุ เกิด ทุกข์ ค้นหา ตั้บ หมต ลึ้น นี้ ควร
 ทำให้ แจ้ง ปรากฎ ขึ้น ใน ใจ ถ้า ไม่ ทำให้
 ปรากฎ แจ้ง ขึ้น ใน ใจ ได้ แล้ว ไม่ พ้น ทุกข์
 ได้เลย ะ

๐ ก็ ทาง ตั้บ ทุกข์ นั้น อย่างไร คือ ทาง
 ที่ พร้อม ไป ด้วย องค์ อะริยะระ แแปด ประการ
 เป็น ทาง อัน ประเสริฐ ย่น เข้า คือ คีต และ

สมาธิ และ ปัญญา สาม อย่าง นี้ นั้น และ
 เป็น ทาง ตับ ทุกข์ ได้ จริง ควร บำเพ็ญ ให้
 เกิด ให้ มี ฐัน จึง จะ พ้น ได้ ความ รั ้ เหน
 ชอบ อย่าง นี้ ชื่อ ว่า สัมมา ทิฏฐิ ความ รั ้
 เหน ชอบ เป็น องค์ ที่ หนึ่ง ะ

๐ สัมมา สังกัปะะ ตำริหิ ตถก ตรอง ชอบ
 นี้ อย่ง ไร คือ ตำริหิ ตถก ตรอง ใน ร่าง
 กาย นี้ เหนว่า เป็น ของ ไม่ งาม ปฏิกุณ
 ฆ่า เกตียต จน มา ละ เลี้ย ได้ ซึ่ง ความ
 กำหนด ยินดี ใน กามคุณ ชื่อ ว่า เนกขัมมะ
 สังกัปะะ ตำริหิ ตถก ตรอง ออก จาก กาม
 กิเดศ อนึ่ง ตำริหิ ตถก ตรอง ประกอบ ไป
 ด้วย เมทา ใน หมู่ สักวั จน มละ เลี้ย ได้
 ซึ่ง พะยาบาท คิด ร้าย ให้ ทุกข์ แก่ สักวัชื่อ
 ว่า อะพะยวปาทะ สังกัปะะ ตำริหิ ตถก ตรอง

ไม่มี พะยาบาท   หนึ่ง ตำริห์ ตฤก ตรอง ประ
 กอบ ไป ด้วย กรุณา ใน หมู่ สัตว์   ไม่มี
 วิหเสถา คิด เบียด เบียดพี สัตว์   ชื่อ ว่า อะหิงสา
 สังกัปะ   ตำริห์ ตฤก ตรอง ไม่ คิด เบียด
 เบียดพี สัตว์   ตำริห์ ตฤก ตรอง ออก จาก ความ
 กำหนด ใน กามคุณ   และ ตำริห์ ตฤก ตรอง
 ไม่มี พะยาบาท   และ ตำริห์ ตฤก ตรอง ไม่
 มี วิหเสถา   ตำริห์ ตฤก ตรอง สาม อย่าง ๑
 ว่า มา นี้   ชื่อ ว่า สัมมา สังกัปะ   ตำริห์
 ตฤก ตรอง ชอบ เบน องค์ ที่ สอง   ๗

๐ สัมมา วาจา   เจรจา ชอบ นั้น อย่าง ไ
 คือ พุด อะไร ก็ พุด แต่ ที่ จริง   ไม่ พุด ส่อ
 เลียด ให้ เขา แหก ร้าว กัน   ไม่ พุด คำหยาบ
 ขำ ให้ เขา เจ็บ ขำ น้ำ ใจ   พุด แต่ ธรรม แต่
 จินนัย เบน ประโยชน์ ฝ่าย เดียว   ที่ ไม่ เบน

ประโยชน์ แล้ว ไม่ พุด เคย   วิรตี ความ เว้น
 จาก พุด เท็จ และ พุด ส่อ เลียด   และ พุด
 หยาบ ซ้ำ   และ พุด ไม่มี ประโยชน์ นี้ ชื่อ ว่า
 สัมมา วาจา เจรจา ชอบ เปน องค์ ที่ สาม ขะ

๐ สัมมา กัมมันตะ   การ งาน ชอบ นั้น
 อย่าง ไร   คือ เว้น เลียด ไม่ เบียด เบียด สัตว์
 ไม่ ซ้ำ สัตว์ ไม่ ถัก น้อ ของ เขา   ไม่ ประ
 พฤติ ถ่วง ประ เวณี   ถ้า ไม่ เสพ เมถุน ไม่
 เปน อย่าง อุกฤษฐ์   วิรตี ความ เว้น จาก ซ้ำ
 สัตว์ และ ถัก น้อ   และ ถ่วง ประเวณี   ถ้า
 ไม่ เสพ เมถุน นี้   ชื่อ ว่า สัมมา กัมมันตะ
 การ งาน ชอบ เปน องค์ ที่ สี่   ขะ

๐ สัมมา อาชีวะ   ธรรม เครื่อง เคียง จีวิตร
 เปน อยู่ ชอบ นั้น อย่าง ไร   คือ ประ พฤติ เคียง
 จีวิตร   เว้น จาก ทุจริต และ มิจฉาชีพ   วิรตี

ความ เว้น จาก ประพจน์ที่ ชั่ว ภาย ประ พจน์
 ชั่ว วาจา ประพจน์ที่ ชั่ว น้ำ ใจ เว้น จาก มิจนา
 ซึ่พ ประพจน์ที่ เลี้ยง ชีวิต อย่าง นี้ ชื่อ ว่า
 สัมมา อาชีวะ กรรม เครื่อง เลี้ยง ชีวิต เป็น
 อยู่ ชอบ เป็น องค์ ที่ เคารพ ห้า ะ

๐ สัมมา วายามะ เพียร พยายาม ชอบ
 นั้น อย่างไร คือ เพียร พยายาม มละ เลีย
 ซึ่ง บาป อะกุศล ที่ เกิด ขึ้น แล้ว และ เพียร
 พยายาม ระวัง ไว้ ไม่ ให้ บาป อะกุศล ที่
 ยัง ไม่ เกิด ไม่ ให้ เกิด ขึ้น ได้ และ เพียร
 พยายาม ให้ บุญ กุศล ที่ ยัง ไม่ เกิด ให้ เกิด
 ขึ้น บุญ กุศล ที่ เกิด ขึ้น แล้ว เพียร พยา
 ยาม รักษา ไว้ ไม่ ให้ เสื่อม ไป เสีย ให้
 เจริญ ขึ้น ฝ่าย เดียว เพียร พยายาม
 อย่าง นี้ ชื่อ ว่า สัมมา วายามะ เพียร พยา

ยาม ชอบ เป็น องค์ ที่ เคารพ หัก

๐ สัมมา สติ ระภาค ชอบ นั้น อย่างไร
คือ ระภาค ถึง กาย ระภาค ถึง เวทนา ระภาค
ถึง จิตระภาค ถึง ธรรม จน นำ อะภิชฌา
โทมนัส ออก เสีย ได้ ระภาค อย่าง นี้ ชื่อ ว่า
สัมมา สติ ระภาค ชอบ ภาะ

๐ ก็ ระภาค ถึง กาย นั้น-อย่างไร คือ ระ
ภาค เบื้อง บน ตั้ง แต่ พื้น ท้าว ขึ้น มา เบื้อง
ต่ำ ตั้ง แต่ ปลาย ผม ลง ไป มี หนึ่ง หุ้ม
อยู่ โทบ รอบ เต็ม ไป ด้วย อะสุจิ ของ ปฏิ
กุต นำ เกิดยึด ไม่ งาม ทั้ง สิ้น จน มละ
อะภิชฌา โทมนัส เสีย ได้ ฤ ระภาค ถึง กาย
เห็น ว่า ไม่ เทียง เป็น ทุกข์ ไม่ ไร้ ทั่ว ไม่
ไร้ ตน เป็น แต่ กาย ต่าง หาก ไม่ ไร้
ของ เรา ก็ เคย อยู่ ได้ ชอบ ใจ และ เสีย

ใจ ใน กาย นี้ ไม่ มี ะรภา กถึง กาย จน มณะ
 ยินดี ยินร้าย ใน กาย นี้ เสีย ได้ อย่าง นี้
 ชื่อ ว่า ะรภา กถึง กาย ะระ

๐ ะรภา กถึง เวทนา นั้น อย่าง ไร คือ ะ
 ภา กถึง เวทนา ที่ เปนสุข ที่ เปน ทุกข์ ที่ เฉย ๆ
 อยู่ ไซ้ สุข ไซ้ ทุกข์ เหน ว่าไม่ เทียง เปนทุกข์
 ไม่ ไซ้ ตัวไม่ ไซ้ ตน เปน แต่ เวทนา นาม ธรรม
 ต่าง หาก ไม่ ไซ้ ของ เรา ก็ เฉย อยู่ ได้
 ยินดี ยินร้าย ใน เวทนา นี้ ไม่ มี ะรภา กถึง
 เวทนา จน มณะ ยินดี ยินร้าย ใน เวทนา นี้
 เสีย ได้ อย่าง นี้ ชื่อ ว่า ะรภา กถึง เวทนา ะระ

๐ ะรภา กถึง จิตร นั้น อย่าง ไร คือ ะรภา
 กถึง จิตร ที่ ประกอบ ไป ด้วย วาคะ โทษะ โมหะ
 ไม่ บริสุทธึ ฟุ้ง สรวาน อยู่ ฤา จิตรไม่ ประกอบ
 ด้วย วาคะ โทษะ โมหะ บริสุทธึ ไม่ ฟุ้ง สรวาน

เห็น ว่า จิตร เหล่า นี้ ไม่ เพียง เปน ทุกข์ ไม่ ไข้
 ทั่ว ไม่ ไข้ ตน ของ เรา ก็ เคย อยู่ ได้ ยินดี ยิน
 ร้าย ไม่ มี ใน จิตร เหล่า นี้ ระภาค ถึง จิตร จน
 มละ ยินดี ยินร้าย ใน จิตร เหล่า นี้ ชื่อว่า ระ
 ภาค ถึง จิตร ะ

๐ ระภาค ถึง กรรม นั้น อย่าง ไร คือ ระภาค
 ถึง กรรม ที่ เปน กุศล และ อกุศล กรรม ที่ เปน
 กุศล นั้น คือ โภชณังค์ เจต กรรม ที่ เปน อกุ
 ศล นั้น คือ นักรณ ห้า ระภาค ถึง กรรม ที่
 เปน กุศล และ อกุศล เหล่า นั้น ว่า ไม่ เพียง
 เปน ทุกข์ ไม่ ไข้ ทั่ว ไม่ ไข้ ตน ไม่ ไข้ ของ เรา
 ก็ เคย อยู่ ได้ ยินดี ยินร้าย ใน กรรม เหล่า นั้น
 ไม่ มี ระภาค ถึง กรรม จน มละ ยินดี ยินร้าย
 ใน กรรม เหล่า นั้น เสีย ได้ อย่าง นี้ ชื่อ ว่า ระ
 ภาค ถึง กรรม สติ ระภาค ถึง กาย และ เจตนา

และ จิตร และ ขรรณ อย่าง ว่า มานี้ ชื่อ ว่า
 สัมมา สะติ ระภาท ชอบ เบน องค์ ที่ เจ็ด ๗

๐ สัมมา สะมาธิ จิตร ทั้ง มั่น ชอบ นั้น อย่าง
 ไว คือ จิตร ประกอบ ด้วย วิตก และ วิหาร
 แด ปิติ และ สุข และ เอกัคคตา ละ นิวรรณ
 เสีย ได้ ๓ จิตร ประกอบ ไป ด้วย ปิติ และ
 สุข และ เอกัคคตา ละ วิตก วิหาร เสีย ได้ ๓ จิตร
 ประกอบ ด้วย สุข เอกัคคตา ละ ปิติ
 เสีย ได้ ๓ จิตร ประกอบ ด้วย อุเบกขา และ
 เอกัคคตา ละ สุข แด ไสมนันต์ เสีย ได้ จิตร
 ที่ ทั้ง มั่น ชอบ อย่าง ว่า มานี้ ชื่อ ว่า สัมมา
 สะมาธิ จิตร ทั้ง มั่น ชอบ เบน องค์ ที่แปด ๘

๐ ทาง ที่ พร้อม ด้วย องค์ ๘ ๗ ๖ ๕ ๔ ๓ ๒ ๑
 ประการ เป็น ทาง ดับ ทุกข์ จริง เป็น ทางอัน
 ประเสริฐ มี ทาง เดียว นี้ และ ทาง อื่น ไม่มี

บัญญัติ ที่ รู้จัก อะกุศล และ กุศล และ รู้จัก
ลักษณะ ตาม อย่าง และ รู้จักจะ ของ จริง ที่
อย่าง ซึ่ง ว่า มา นี้ เป็น อธิฐานะธรรมที่หนึ่ง

๑ ก็ จักจะ ของ จริง นั้น ว่าโดย ประเภท
มี อยู่ หก อย่าง คือ จริง วาจา ที่ หนึ่ง - จริง
สมมุติ ที่ สอง จริง สะภาวะ ความ เป็น เอง ที่
สาม จริง บรรทัดที่สี่ จริง อธิษะสัจ ที่
ห้า จริง นิพพาน ที่ หก ๗

๑ ก็ จริง วาจา ที่ หนึ่ง นั้น คือ พูด อะไร
พูด แต่ ที่ จริง อย่าง เดียว เท็จ ไม่พูดเลย ๗

๑ จริง สมมุติ ที่ สอง นั้น คือ สมมุติ ว่า
เป็น คน มี ศรัทธา ๗ ความ เชื่อ ซึ่ง ความ ร
ความ เหน ของ พระ พุทธเจ้า มี จริง หรือ ศรัทธา
ความ เชื่อ กรรม เชื่อ ผล แห่ง กรรม มี จริง ๗
ศรัทธา ความ เชื่อ ว่า นรก มี สวรรค์ มี ๗ จริง

สมมุติ ว่า เป็น คน มี คีต เว้น จาก เวร ท้า มี
 ปาณาติบาต เป็น ต้น มี จริง สมมุติ ว่า เป็น คน
 มี บัณฑิต บัณฑิต ที่ รู้จัก บุญ รู้จัก บาป รู้
 จัก ทุกข์ รู้จัก เหตุ เกิด ทุกข์ รู้จัก ตัณ ทุกข์
 รู้จัก ทาง ตัณ ทุกข์ มี จริง ถ้า ศรัทธา และ คีต
 และ บัณฑิต อย่าง ว่า มา นี้ ไม่มี ใน คน จริง
 สมมุติ ว่า เป็น คน มี ศรัทธา และ เป็น คน มี
 คีต และ เป็น คน มี บัณฑิต นั้น ก็ เป็น เห็น
 ไป ไม่ จริง เพราะ ศรัทธา คีต บัณฑิต ไม่มี
 ใน คน ๗

๐ จริง ภาวะ ความ เป็น เอง ที่ ตาม นั้น
 คือ กาย ใจ นี้ ไม่ เต็ม ใจ เป็น ทุกข์ ทน ยาก
 จริง เป็น อนัตตา ไม่ ไร้อำนาจ ไม่ ไร้อำนาจ
 เป็น อสุภะ ไม่ งาม ประณีต น่า เกลียด จริง ๗

๐ จริง บรมัตถ์ ที่ สิ้น นั้น คือ ทัว คน สิ้น

บุคคล เขา เราใคร ไม่ มี หมด มี แต่ ชันชะ
 อายะตะนะ ธาตุ นาม รูป เท่านั้น ไม่ มี ใคร เกิด
 ไม่ มี ใคร แก่ ไม่ มี ใคร เจ็บ ไม่ มี ใคร ตาย
 นาม รูป มัน เกิด มัน แก่ มัน เจ็บ มัน ตาย ต่าง
 หาก มัน เป็น ของ ไม่ เตียง เป็น ทุกข์ ไม่
 ไร ของ เรา ซึ่ง มัน เคย อยู่ ได้ ถ้าใคร เห็น
 จริง อย่าง ว่า มา นี้ แล้ว ผู้ นั้น ไม่ สกุง หวาด
 เลี้ยว กัดว แต่ ความ ตาย เลย ะ

๐ จึง อธิษะสัจ ที่ ห้า นั้น คือ ชาติ ใต้ แก่
 ชันชะอายะตะนะ ธาตุ นาม รูป ที่ เกิด ปรากฏ
 ชัน นี้ เป็น ทุกข์ ทน ยาก จริง ตัณหา นี้
 เป็น เหตุ ให้ ทุกข์ เกิด ชัน จริง ความ ที่
 ตัณหา เป็น เหตุ เกิด ทุกข์ ตับ หมด ล้น ไป
 นี้ ชื่อ ว่า นิพพาน ทุกข์ ตับ หมด โดย ไม่
 เหลือ จริง ก็ ทาง ที่ พร้อม ไป ด้วย องค์

อะวักยะ แปร ประการ ย่น เข้า คือ คិត
 ณะมาธิ ญาณ นี้ เป็น ทาง ตัข ทุคชั ใต้ จริง

๐ จริง นิพพาน ที่ หก นั้น คือ ส้ง ขาร
 นามรูป ตัข หมค ลัน เป็น ธรรม สญ จาก
 ทุคชั เป็น สุข อย่าง ยิง จริง จริง หก ประ
 การ ซึ่ง ว่า มา นี้ เป็น อะธิฐานะ ธรรม
 ที่ สอง ะ

๐ ก็ ความ สละ ละ นั้น คือ ละ ความ ชัว
 ภาย ชัว วาจา ชัว น้ำ ใจ ละ กิเลส เครื่อง
 เสร้า หมอง เลี้ย ลัน ความ สละ ละ ซึ่ง ว่า
 มา นี้ เป็น อะธิฐานะ ธรรม ที่ สาม ะ

๐ ก็ ความ เข้า ระงับ ตัข กิเลส นั้น คือ
 นิพพาน ตัข เพลึง กิเลส เพลึง ทุคชั หมค ลัน
 ความ เข้า ระงับ ตัข กิเลส ซึ่ง ว่า มา นี้ เป็น
 อะธิฐานะ ธรรม ที่ สี่ ะ

๐ ธรรม เป็น ที่ ตั้ง อาศัยอยู่ ของ
 จิตร อัน ยิ่ง ๓๓ ธรรม เป็น ที่ ตั้ง อาศัยอยู่
 ของ คุณ อัน ยิ่ง คือ มรรค ผล นฤพาน
 มี อยู่ ที่ อย่าง ด้วย ประ การ ฉะนั้น ผู้ใด
 ประกอบ ด้วย อธิมูฐานะ ธรรม ที่ อย่าง นี้
 ผู้ นั้น เป็น ผู้ ถึง ซึ่ง ที่ สุด แห่ง ทุกข์ พ้น
 จาก ทุกข์ ทั้ง ล้น ได้ จริง เหตุ นั้น เรา ทั้ง
 หลาย อย่า พึ่ง ประมาท เคย ซึ่ง บัญญา
 ความ รู้ จริง เห็น จริง เป็น อริยะะ ทวิพย
 อัน ประเสริฐ พึ่ง ตาม รักษา ไว้ เกิด ซึ่ง
 ของ จริง อัน เกิด ด้วย บัญญา นั้น อัน
 เกิด วิเศษ ยิ่ง กว่า วัศ หมด ทั้ง ล้น พึ่ง
 สละ ละ เลี้ย เกิด ซึ่ง ความ ชั่ว ภาย ชั่ว ภา
 ภา ชั่ว น้ำ ใจ แด กิเลส เครื่อง เสร้า หมอง
 พึ่ง ศักษา สำเนียง กไว้ เกิด ซึ่ง พระนิพพาน

เป็น ที่ เข้า ระวัง ภัย กิเลส เสีย หมด เป็น
 บรม สุข อย่าง ยิ่ง คำ ซึ่ง ว่า มา นี้ เป็น
 อะนุสาสน์ คำ สั่ง สอน ของ พระ สัมมา สัม
 พุทธเจ้า ซึ่ง เป็น ที่ พึ่ง ของ เรา ทั้ง หลาย
 เรา ทั้ง หลาย จง อุตสาห์ ประฏิบัติ ตาม เถิด จะ
 ได้ ไม่ เสีย ที่ ที่ เกิด มา เป็น มนุษย์ พบพระ
 พุทธ ศาสนา นี้

๑. หนึ่ง เรา ทั้ง หลาย คือ บรรพชิต ศฤหัชฐ์
 สัตว์ มนุษย์ หมด ด้วย กัน ทั้ง สิ้น มี ความ
 ตาย เป็น ธรรมดา ล่วง ความ ตาย ไป ไม่
 ได้ แล้ว เพราะ เกิด กับ ตาย เป็น ของ คู่
 กัน เกิด มา แล้ว ก็ จำ จะ ต้อง ตาย เป็น
 แน่ เพราะ เหตุ นั้น เรา ทั้ง หลาย จะ ต้อง
 เตรียม ตัว ไว้ ถ้า เพื่อ ตาย เตรียม ตัว
 อย่าง ไว เมื่อ จะ ตาย อย่า หลับ ตา ตาย

ให้ ถ่ม ทา ทาย   อย่า ทาย ใน สมมุติ ให้
 ทาย นอก สมมุติ   ซึ่ง ออก ตัว เลี้ย ก่อน
 อย่า ให้ ทน ความ ทาย มา ถึง ได้   ถ้า ทาย
 ได้ อย่าง ว่า มา นี้   ชื่อ ว่า เตรียม ตัว ไว้
 เพื่อ ความ ทาย ด้วย ดี   ซึ่ง ว่า ให้ ถ่ม ทา
 ทาย ไม่ ให้ หลบ้ ทา ทาย นั้น อย่าง ไหว   คือ
 ให้ พิจารณา เลือ กหา   ทรง คุุ กรรมฐาน
 ต่าง ๆ   ถ้า กรรมฐาน อัน ไต เป็น ที่ ชอบ
 ใจ ของ ตน   ก็ ให้ ศึกษา เล่า เรียน ให้ รั
 ษัต   ทำ ให้ ชำนาญ ใน กรรมฐาน อัน นั้น
 เมื่อ จะ ทาย ก็ ให้ นึก เอา กรรมฐาน นั้น เป็น
 อารมณ มี สะติ อยู่ ไม่ หลง ทาย ด้วย กรรม
 ฐาน นั้น อย่าง นี้ นั้น และ ได้ ชื่อ ว่า ถ่ม ทา
 ทาย ไม่ หลบ้ ทา ทาย   ผู้ ที่ มี สะติ ไม่ หลง
 ทาย อย่าง นี้   พระพุทธเจ้า ทรง ตรัส ธรรม

เสร็จแล้ว ว่าจะ มี ศุขะติ เบน ที่ ไป ณะเบื้อง
 นำ ไม่ ไป ยัง ะติ อัน ชั่ว เถย ก็ ชึ่ง
 ว่า ให้ ทาย นอก สมมุติ ไม่ ให้ ทาย ใน
 สมมุติ ให้ ชึ่ง ออก ตัว เสี่ย ก่อน ความ
 ทาย นั้น อย่าง ไร คือ ให้ คึกษา ใน ทาง
 วัชัสสะนา พิจารณา ใน ร่าง กาย จิตร ใจ นี้
 ให้ เห็น ว่า เบน แต่ ันธ์ ห้า ถ้า เห็น ว่า
 เบน แต่ อายะตะนะ หก ถ้า เห็น ว่า เบน
 แต่ ธาตุ หก ถ้า ธาตุ สี่ ถ้า เห็น ว่า เบน
 แต่ นามรูป ถ้า วม ชน เต็ม พัน หนึ่ง
 กระ ทุก เบน ที่ สุด อย่าง ไต อย่าง หนึ่ง ให้
 เห็น จริง จน ะนัตตา ปราภฏ ชัด ใต้ จน
 เห็น ว่า ไม่มี ใคร แก่ ไม่มี ใคร เจ็บ ไม่มี
 มี ใคร ทาย ันธ์ ห้า ต่าง หาก มัน แก่ มัน
 เจ็บ มัน ทาย อายะตะนะ หก ต่าง หาก

มัน แก่ มัน เจ็บ มัน ตาย ชาติ หก กว่าง
 หาก มัน แก่ มัน เจ็บ มัน ตาย นาม รูปต่าง
 หาก มัน แก่ มัน เจ็บ มัน ตาย ฤา ฌม
 ขน เต็บ พัน หนึ่ง กระตัก ต่าง หาก มัน แก่
 มัน เจ็บ มัน ตาย ไม่ มี ใคร ตาย เหน
 จริง ได้ อย่าง นี้ ชื่อ ว่า ตาย นอก สมมุติ
 ชื่อ ว่า ชิง ออก ตัว เสีย ได้ ก่อน ตาย ถ้า
 เตรียม ตัว ไว้ เพื่อ ตาย ได้ อย่าง ว่า มา นี้
 ไม่ เสีย ที่ มา เกิด ประ สบ พบ พระพุทธรูป
 นี้ ที่ เตียว เพราะ พระพุทธเจ้า ทรง ตรัส
 สั่ง สอน ไว้ เพื่อ จะ ให้ ประฏิบัติ ออก ตัว
 เสีย เท่า นั้น ด้วย พุทธภาษิตว่า สัพพะ
 อัมมา อะนัตตา สรรพ ธรรม ทั้ง สิ้น ตัว
 ตน สัตว์ บุคคล เขา เรา ไม่ มี มี แต่ ชันธ
 อายะตะนะ ชาติ นามรูป เป็น ต้น เท่า นั้น ตั้ง

นี้ สมะณะ และ วิปัสสนา   ซึ่ง ว่า มา นี้ มี
คุณ ใหญ่ ยิ่ง นัก   ควร จะ เจริญ ให้
เกิด ขึ้น   เพราะ เป็น ยอด วิชา ใน พระพุทธ
ศาสนา นี้   ะ

๐ หนึ่ง ให้ รู้ อย่าง นี้ ว่า   กาย ที่ ใจ
อาไศรย อยู่ นี้   กาย นี้ เป็น รูป เพราะ เป็น
ของ ทรุศ ไทรม ด้วย แก่ เจ็บ ตาย   ใจ นี้
เป็น นาม เพราะ เป็น ของ น้อม นึก ไป   ไกล
ไกล รู้ ได้ ชั้นนี้   ห้า คือ รูป เวทนา สัญญา
สังขาร วิญญาณ   รูป ก็ คง เป็น รูป อยู่
นั้น และ   เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ
สี่ นี้ เป็น นาม   ย่น ชั้นนี้ ห้า เข้า เป็น นาม
เป็น รูป อย่าง นี้   อายะตะนะ หก   คือ ทา
หุ จมูก ดิ้น กาย ใจ   เรียก ว่า อายะตะนะ
เพราะ เป็น บ่อ เกิด จิตร เจต ลึก   ตาหู

งาม ถิ่น กาย ๕ นี้ เป็น รูป   ใจ เป็น นาม
 ย่น อายะตะนะ หก เข้า เป็น นาม เป็น รูป อย่าง
 นี้   ชาติ หก   คือ ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ
 วิญญาณ   ดิน น้ำ ไฟ ลม อากาศ ชาติ ห้า
 นี้ เป็น รูป   ชาติ วิญญาณ เป็น นาม   ย่น
 ชาติ หก เข้า เป็น นาม เป็น รูป อย่าง นี้   ๖
 ๐ เกิด ๆ นี้ ไม่ ใช้ ใคร   คือ นาม รูป นั้น
 เอง   นาม รูป นั้น เกิด ขึ้น แล้ว   ชีวีตร
 เลียง มัน ไว้ เป็น อยู่   ชีวีตร ชาติ แล้ว นาม
 คับ รูป แยก เน่า ไทรม สุนฺญ ไป   มัน เป็น
 ของ ไม่ เทียง เป็น ทุกข์   ไม่ ใช้ ของ เรา
 ไม่ ใช้ เรา   ไม่ ใช้ ตัว ตน ของ เรา ซึ่ง มัน
 ปล่อย มัน เลีย อย่า ถือ มัน ไว้   เพราะ พระ
 พุทธเจ้า ทรง ครุส ถัง สอน ไว้   ว่า สิ่ง ไต
 ไม่ ใช้ ของ ท่าน   ตั้ง นั้น ท่าน ๖ ละ เลีย

เกิด อย่าง ถือ มัน ไว้   ถา ทาน ละ วา ง เลีย
 ได้ แล้ว   จะ เปน ประโยชน์ แก่ ท่าน สิ้น
 กาด นาน ตั้ง นี้   นี้ เปน พระพุทธรูป สัต แห่

๐ เหตุ นั้น เรา ทั้งหลาย ใ้ เกิด เปน มนุษย์
 พบ พระพุทธรูป สาศนา   เปน ถาภ ใหญ่ ยิ่ง
 ของ เรา แล้ว   จง อย่าง ประมาท เคย อู่ ส่าห้
 เจริญ สะมะณะ และ วิบัสสะนา นี้ ใ้ ชำนาญ
 ด้วย ดี เกิด   เมื่อ จะ ตาย จะ ใ้ เปน ที่ พึ่ง
 ของ เรา   อนึ่ง นิไสย มรรค ผล นฤพาน
 จะ ใ้ ติด สันตान ต่อ ไป ใน อะนาคต เบื้อง
 หน้า   ไม่ เสีย ที่ มา เกิด ประสพ พบ พระ
 พุทธ สาศนา นี้ เทอญ   ภา

